

Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Demla ry haluaa lausua asiassa seuraavaa:

1. Asia

Esityksen tavoitteena on vahvistaa poliisi-, pelastus- ja ensihoitotoiminnassa työskentelevien henkilöiden rikosoikeudellista suojaa ja turvata yleisesti yhteiskunnallisesti tärkeän toiminnan eli tässä yhteydessä poliisi- ja hälytystoiminnan häiriötöntä hoitamista.

Esityksen mukaan rikoslain 16 lukuun lisättäisiin poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamista koskeva rangaistussäännös. Tähän rikokseen syyllistyisi se, joka estää tai olennaisesti vaikeuttaa poliisi- tai hälytystoimintaa käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla käyttää väkivaltaa poliisin taikka pelastus- tai ensihoitotoiminnan henkilökuntaan kuuluvaa kohtaan tai anastamalla toiminnassa käytettävän ajoneuvon tai välineistöä taikka vahingoittamalla sellaista ajoneuvoa tai välineistöä. Rikokseen syyllistyisi myös se, joka menettelee mainitulla tavalla sitä kohtaan, joka poliisi-, pelastus- tai ensihoitotoiminnan henkilökuntaan kuuluvan henkilön pyynnöstä tai suostumuksella avustaa poliisi- tai hälytystoiminnassa. Rikoksesta tuomittaisiin, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi (RL 16:3 a §).

Lisäksi lukuun lisättäisiin poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamista koskeva rangaistussäännös, jota sovellettaisiin, jos poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttaminen, huomioon ottaen väkivallan tai uhkauksen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen lieventävien asianhaarojen vallitessa tehty. Poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamisesta tuomittaisiin myös se, joka oikeudettomasti muulla tavalla vakavasti haittaa poliisi- tai hälytystoimintaa. Rikoksesta tuomittaisiin sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi (RL 16:3 b §).

Rikoslain 16 lukuun lisättävien säännösten tavoitteena olisi taata erityinen suoja poliisi- ja hälytystoiminnassa työskenteleville henkilöille väkivallan ja sen uhan varalta myös niissä tapauksissa, joissa tehtäviä ei hoideta virkasuhteessa tai siihen rinnastettavassa asemassa sekä silloin, kun teon kohteena olevaan toimeen ei liity julkisen vallan käyttöä. Ehdotetuilla uusilla säännöksillä pyritään lisäksi painottamaan yhteiskunnallisesti merkittävien toimintojen, eli tässä yhteydessä poliisin, pelastustoimen ja ensihoidon ajoneuvoihin ja välineistöön kohdistuvien tekojen moitittavuutta. Tavoitteena on turvata toiminnan häiriötön hoitaminen suojaamalla näiden toimijoiden tehtävien edellyttämää omaisuutta.

Lakimuutoksilla ei arvioida olevan erityisen merkittäviä rikollisuutta ehkäiseviä vaikutuksia.

2. Lausunto

2.1. Tavoitteista ja keinoista

Esityksen tavoitteista varsin kannatettava Demla ry pitää ensihoidon työntekijöihin kohdistuvan väkivallan ja sen uhan torjumista sekä näihin työntekijöihin kohdistuvan rikosoikeudellisen

suojan parantamista. Nykyisessä tilanteessa ensihoidon työntekijät eivät kaikissa tilanteissa nauti rikoksia viranomaisia vastaan käsittävän rikoslain 16 luvun rangaistussäännösten suojaa, sillä niiden työtehtävissä ei useimmiten ole kysymys sellaisesta julkisen vallan käytöstä, johon sanotun luvun 1 §:ssä viitataan.

Toinen esityksen keskeinen tavoite on säätää Ruotsissa sovellettavan kaltainen rangaistussäännös ”siniviikkusabotaasista”. Lakiluonnoksen valmistelussa on kuultu Poliisihallitusta, joka on katsonut (s. 24.) että: ” poliisin tilastoista ei pysty sellaisenaan saamaan tietoa ilmiöstä tai sen yleisyydestä. Poliisin tilastoissa käsitellään lukuarvoja, joiden perusteella ei voida vetää selviä johtopäätöksiä syistä, miksi tietty tapahtuma on tapahtunut. ”Siniviikkusabotaasista” puhuttaessa määritelmän laajuus tuottaa omat haasteensa, sillä periaatteessa kaikki toiminta, mikä haittaa tai estää poliisin tai muiden hälytysviranomaisten toimintaa voidaan tulkita tähän kategoriaan.” Edellä esitetty lainaus osoittaa, että edes keskeiset säännösten valmisteluun ja mahdollisesti aikanaan niiden soveltamiseen osallistuvat viranomaiset eivät ole selvillä siitä, millaiseen ja kuinka laajaan ilmiöön ehdotetut vankeusuhkaiset rangaistussäännökset pyrkivät vastaamaan. Tältä osin Demla ry toteaaakin, ettei hallituksen esitysluonnoksessa ole tuotu ilmi, että ruotsalaisessa yhteiskunnassa ilmennyt viranomaistoiminnan vakava vaikeuttaminen ehdotetuissa rangaistussäännöksissä kuvatuin tavoin olisi Suomessa nykyisellään erityinen kriminaalipoliittinen ongelma.

Toisaalta, kuten hallituksen esitysluonnoksestakin ilmenee, kyse on joka tapauksessa toiminnasta, joka on jo Suomessa merkittävässä määrin kriminalisoitu (s. 30). Ehdotetuissa rangaistussäännöksissä kuvattu menettely voi tapauskohtaisesti tulla arvioitavaksi edellä mainitun rikoslain 16 luvun rangaistussäännösten ohella muun muassa yleistä järjestystä suojaavien rangaistussäännösten (rikoslain 17 luku), henkeä ja terveyttä suojaavien rangaistussäännösten (rikoslain 21 luku), vapautta suojaavien rangaistussäännösten (rikoslain 25 luku) tai omaisuutta suojaavien rangaistussäännösten (rikoslaki 28 luku) näkökulmasta. Demla ry viittaa professori Kimpimäen ja Helsingin hovioikeuden lausuntoon siltä osin kuin niissä on katsottu, että teon kohdistuminen hälytystoimintaan liittyviin henkilöihin tai omaisuuteen on nykyiselläänkin mahdollista huomioida rangaistuksen mittaamisessa yleisten rangaistuksen mittaamisperusteiden nojalla. Kuten Kimpimäki toteaa lausunnossaan, voimassa olevassa rikoslain sääntelyssä ei ole varsinaista aukkoa. Esitysluonnoksessakin on arvioitu nykyistä oikeustilaa, ja keskiseksi perusteeksi sen riittämättömyydelle on esitetty, ettei sen pysyttäminen vastaisi hallitusohjelman kirjauksia siniviikkusabotaasista ja ensihoitotehtäviä hoitavan henkilön suojasta rikoslaissa (s 33). Demla ry muistuttaa, ettei hallitusohjelmakirjaus, jolla sinänsä toteutetaan kansainvaltaisesti valitun eduskunnan enemmistön tahtoa, riitä perusteeksi uudelle kriminalisoinnille vaan asiaa on arvioitava kriminalisointiperiaatteiden, ihmisoikeusnormien sekä yleisten perusoikeuksien rajoitusedellytysten näkökulmasta.

2.2. Suhde rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen

Demla ry kiinnittää huomiota rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen (EIS 7 artikla, PL 8 §, rikoslain 3: 1 §), ja sen tausta-arvona vaikuttavaan vaatimukseen rikosoikeusjärjestelmän ennakoitavuudesta. Laillisuusperiaate käsittää muun ohella vaatimuksen rangaistavien tekojen ja niistä seuraavien rangaistusten määrittelemisestä täsmällisesti lain tasoisin normein.

Ehdotetut säännökset eivät näkemyksemme mukaan kaikilta osin täytä laillisuusperiaatteen asettamia vaatimuksia.

Ensinäkin ehdotetuissa rangaistussäännöksissä ei määritellä, mitä yleensäkin tarkoitetaan poliisitoiminnalla, hälytystoiminnalla taikka pelastus- tai ensihoitotoiminnalla, vaikka näiden toimintojen vaikeuttaminen tai haittaaminen on rikosvastuun perusta.

Ehdotetuissa rangaistussäännöksissä on kyse poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamisesta ja haittaamisesta, mikä viittaa koko Suomen poliisin organisaatioon ja toimintoihin, ei vain sen hälytystoimintaan. Poliisiorganisaation ja ehdotetun RL 16:3 a-b §:n suhteen osalta hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, että: "[S]äännöksessä tarkoitettuun poliisitoimintaan kuuluu poliisin operatiivinen toiminta kaikilla poliisin toimialueilla. Operatiivista toimintaa tulkittaisiin laajasti. Tämä tarkoittaisi ainakin valvontaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, hälytystoimintaa, rikosten estämistä, selvittämistä ja paljastamista sekä liikennevalvontaa. Ehdotettu säännös suojaisi edellä mainittua poliisitoimintaa riippumatta siitä, mikä poliisin toimija tällaisia tehtäviä hoitaa" (s. 41). Säännös ei kuitenkaan esityksen mukaan suojaisi operatiivisen toiminnan ulkopuolisissa tehtävissä esimerkiksi lupahallinnoissa tai muissa vastaavissa hallinnollisissa tehtävissä työskenteleviä (s. 42).

Rangaistussäännös siis koskisi hyvin laajasti poliisin toimintoja mutta ei kaikkia niistä, vaikkakaan edellä mainittu rajausta vain poliisin operatiivisiin toimintoihin ei ilmene ehdotetusta rangaistussäännöksestä. Hallituksen esityksessä ei kuitenkaan ole lainkaan arvioitu, mitä poliisitoiminnan estäminen tarkoittaisi esimerkiksi rikosten esitutkinnassa ja miten rangaistussäännös suhtautuisi esitutkintaan osallisten oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Selvää lienee esimerkiksi se, ettei esityksellä voi olla rikoksesta epäillyn tai muunkaan henkilön itsekriminointisuoja heikentävä vaikutus, mutta tämä seikka ei ilmene hallituksen esitysluonnoksesta tai ehdotetuista rangaistussäännöksistä. Hallituksen esitysluonnos keskittyy myös poliisin osalta esimerkkeihin hälytystehtävien yhteydessä tapahtuvien virkatointien häiritsemisestä. Lainkäytön ennakoitavuuden näkökulmasta ehdotettuja säännöksiä tulee tarkentaa.

Toinen merkittävä laillisuusperiaatteen kannalta keskeinen epäselvyys koskee olennaisen vaikeuttamisen ja vakavan haittaamisen vaatimusta rangaistusvastuun perusteena. Hallituksen esitysluonnoksesta ei käsityksemme mukaan riittävän selvästi ilmene, minkälainen menettely täyttäisi *olennaisuuden* tai *vakavuuden* kriteerin.

Ehdotetun RL16: 3 a §:ää koskevien perusteluiden (s. 44) mukaan " Estämisellä viitataan toimintaan, jonka seurauksena poliisi- tai hälytystehtävän suorittaminen estyy. Olennaisen vaikeuttamisen ei sen sijaan tarvitse kohdistua tietyn käynnissä olevan poliisi- tai hälytystehtävän hoitamiseen, sillä ehdotetulla säännöksellä suojataan myös poliisi- ja hälytystoimintaa yleisesti. Siksi säännöksen soveltamisalaan kuuluvaa olennaista vaikeuttamista voisi olla myös muun muassa se, että poliisin, pelastustoimen tai ensihoidon henkilöstöön kohdistetaan väkivaltaa tai sen uhkaa silloin, kun henkilö on työnsä puolesta esimerkiksi liikenteessä tai pysäköinyt. Vaikka tällainen teko ei suoranaisesti estä tietyn toimintaan liittyvän poliisi- tai hälytystehtävän hoitamista, sillä voi olla negatiivisia vaikutuksia

poliisi- tai hälytystoiminnan kannalta. Pienet tai itse toiminnan kannalta vähämerkityksiset teot tai melko lievä vaikeutuminen eivät kuitenkaan kuuluisi ehdotetun säännöksen piiriin, sillä soveltaminen edellyttää, että vaikeutuminen on olennaista. Teon kielteinen vaikutus toimintaan tulee olla selvästi havaittavissa.” Ehdotetun rikoslain 3 a §:n sanamuodon mukaan rangaistussäännös koskisi kuitenkin nimenomaan olennaista vaikeuttamista, eikä siis sitä, että menettelyllä *voi olla negatiivisia* vaikutuksia. Arkikielisesti ymmärrettynä olennaisuuskriteeri ilmentää myös sitä, etteivät melko lievä tai edes tavanomainen vaikeutuminen voi toimia rangaistusvastuun perusteena. Lisäksi haitan tai vaaran toiminnan estämisestä olisi oltava konkreettinen. Säännöksen perusteluja olisi tältä osin tarkennettava niin, että niistä on johdettavissa johdonmukaisia tulkintaohjeita ehdotettavien rangaistussäännösten soveltamiseen.

Ehdotetun RL 16:3 b:n osalta on todettava, että hallituksen esitysluonnoksen mukaan haittaamisena tulevat kysymykseen varsin monenlaiset teot. Haittaaminen voi luonteeltaan olla aktiivista tai passiivista menettelyä. Aktiivisena haittaamisena voi tulla kyseeseen esimerkiksi vastaan haraaminen, riuhtominen tai poliisi- tai hälytystoiminnan henkilökunnan vaatteisiin tarttuminen silloin, kun ei katsota olleen kyse nimenomaisesta väkivallasta. Haittaamisesta voi olla kyse myös esimerkiksi silloin, kun henkilö menee hälytysajoneuvon eteen istumaan tai pysäköi auton tällaisen ajoneuvon eteen ja näin ollen toiminnallaan haittaa poliisi- tai hälytystoimintaa. Muukin häiritsevä menettely, jolla vakavasti haitataan toimintaa, voi täyttää tunnusmerkistön edellytykset. Tunnusmerkistössä edellytetyssä vakavassa haittaamisessa on yleensä kyse aktiivisista toimista (s. 48–49). Vaikka haittaamisen siis katsotaan esitysluonnoksen perusteella lähtökohtaisesti edellyttävän aktiivisia toimia, tule myös passiivisuus kyseeseen. Rangaistavan käytöksen alaa on syytä täsmentää ja hallituksen esityksestä olisi selvemmin käytävä ilmi, voiko yksinomaan passiivinen käyttäytyminen muodostua rangaistavaksi poliisi- ja hälytystoimintaa vakavasti haittaavaksi menettelyksi. Huomioon ottaen säännöksen soveltamisalan laajuus esimerkiksi kaikkiin poliisin operatiivisiin toimintoihin, tulee rangaistussäännöstä arvioida huolellisemmin suhteessa kaikkiin niihin perus- ja ihmisoikeuksiin, joihin rangaistussäännöksellä mahdollisesti kajotaan.

Demla ry huomauttaa myös, että yksilöillä ei voida olettaa olevan tietoa poliisin taktisista ja teknisistä menetelmistä, minkä vuoksi heidän voi olla edes konkreettisessa tilanteessa vaikea tietää esimerkiksi sitä, onko heidän menettelystään vain haittaa vai rangaistussäännöksessä edellytettyä vakavaa haittaa poliisi- tai hälytystoiminnalle. Näin ollen rangaistussäännöksen soveltamisessa törmättäneen ongelmiin tahallisuuden määrittämisestä. Joka tapauksessa, mikäli tarkoituksena on, että säännös suojaa poliisi- ja hälytystoimintaa yleisesti ja laajasti tulkiten, on asiassa vaara säännöksen ennakoimattomasta soveltamisalan laajenemisesta muihin kuin konkreettisiin vahingonaiheuttamistilanteisiin.

Kiinnitämme edelleen huomiota ehdotetun RL 16: 3 b §:n 2 momenttiin, jonka mukaan Poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamisesta tuomittaisiin myös se, joka oikeudettomasti muulla tavalla vakavasti haittaa poliisi- tai hälytystoimintaa. Rikoksesta tuomittaisiin sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Koska edellä esitetysti jo yksin vakavan haittaamisen käsite jää esitysluonnoksen perusteella epäselväksi. Lisäksi esitysluonnoksen perusteella jää epäselväksi minkälainen menettely tulee arvioitavaksi tässä säännöksen tarkoitettuna ” muulla tavalla”

vakavasti haittaamisena. Hallituksen esitysluonnoksen mukaan ehdotetun RL 16: 3 b §:n 2:n mukaisesta haittaamisesta voi olla kyse esimerkiksi silloin, kun henkilö menee hälytysajoneuvon eteen istumaan tai pysäköi auton tällaisen ajoneuvon eteen ja näin ollen toiminnallaan haittaa poliisi- tai hälytystoimintaa (s.48). Esitysluonnoksessa kuvatuilla tilanteilla on kytkös myös mielenosoituksiin. Ehdotettuun RL 16: 3 b §:n 2 momentin soveltamisalaan kohdistuu siten kaksinkertainen epäselvyys, jota jo itsessään on pidettävä ongelmallisena. Ehdotetun sääntelyn ongelmallisuutta kuitenkin lisää edelleen se, että se edellä mainitut tulkinnalliset epäselvyydet huomioon ottaen aiheuttaa vaaran ennakoimattomista ja haitallisista vaikutuksista esimerkiksi kokoontumisvapauden käyttöön mielenosoituksissa.

2.3. Suhde sanan- ja kokoontumisvapauteen

Hallituksen esitystä ei ole juurikaan arvioitu sananvapauden näkökulmasta, koska esitysluonnoksen mukaan kriminalisoitavaksi aiottu tunnusmerkistön mukainen uhkaaminen olisi väkivallalla uhkaamista, eikä se tästä syystä nauti sananvapauden suojaa (s.50). Edelleen esitysluonnoksen mukaan laittoman uhkauksen kaltainen väkivallalla tai muulla rikoksella uhkaaminen ei nauti sananvapauden suojaa (s. 31).

Kuitenkin esitysluonnoksen mukaan ehdotetun RL 16: 3 a §:n mukaisessa poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamisessa uhkauksen vakavuuden ja intensiivisyyden tulisi olla huomionarvoinen, mutta sille ei asetettaisi yhtä korkeita vaatimuksia kuin laittoman uhkauksen tunnusmerkistössä (s. 43).

Edelleen esitysluonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi uusi RL 16: 3 a §:n, jonka mukaan, jos poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttaminen, huomioon ottaen väkivallan tai uhkauksen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen lieventävien asianhaarojen vallitessa tehty, rikoksentehtyjä on tuomittava poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi (s.35). Arvioitaessa poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamiseen liittyvää uhkausta, ei uhkaukselta vaadittaisi edellä poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamisen yhteydessä kuvatun kaltaista vakavuutta ja intensiivisyyttä. Jos henkilöä uhataan esimerkiksi aseella tai vakavan rikoksen tekemisellä, ei uhkausta katsottaisi vähäiseksi. Uhkausta ei arvioitaisi vähäiseksi myöskään, jos uhkauksen seurauksena poliisi- tai hälytystoiminnan henkilökuntaan kuuluva henkilö perustellusti pelkäisi oman tai toisen henkilökohtaisen turvallisuuden olevan vakavassa vaarassa. Arvioinnissa otettaisiin huomioon uhkauksen luonne ja sen kohteena olevan oikeushyvän suojeluarvo (s. 47).

Demla ry kiinnittää huomiota rikoslain koherenssiin ja siihen, että ollakseen hyväksyttäviä, sananvapautta rajoittavien kriminalisointien on oltava välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa. Pidämme ongelmallisena sitä, että rikoslain 25 luvun 7 §:n mukaista laitonta uhkausta, josta säädetty ankarin rangaistus on kaksi vuotta vankeutta, lievempi uhkaus voisi tulla arvioitavaksi ehdotetun RL 16: 3 a §:n mukaisena tekona, josta säädetty ankarin rangaistus on neljä vuotta vankeutta. Lisäksi hallituksen esitysluonnoksesta jää epäselväksi, millainen olisi ehdotetussa vankeusuhkaisessa RL 16: 3 b §:ssä tarkoitettu vähäisenä pidettävä väkivaltauhkaus, joka ei anna poliisi- tai hälytystoiminnan henkilökuntaan kuuluvalla henkilölle perustetta pelätä oman tai toisen henkilökohtaisen turvallisuuden olevan vakavassa vaarassa.

Jatkovalmistelussa esityksen suhde perustuslain 12 §:ssä turvattuun sananvapauteen on syytä selvittää.

Ehdotettuja rangaistussäännöksiä ei ole arvioitu perustuslain 13 §:n mukaisen kokoontumisvapauden näkökulmasta, vaikka niillä on selvä kytkös mielenosoituksiin ja kansalaisaktivismiin. Ehdotettuja rangaistussäännöksiä tuleekin arvioida jatkovalmistelussa perustuslain 13 §:n näkökulmasta. Tällainen arviointi on välttämätöntä suorittaa, jotteivät muotoiluiltaan jossain määrin epätasälliset rangaistussäännökset johda asiallisesti rauhanomaisen ja väkivallattoman kansalaisaktivismiin kriminalisoimiseen. Ihmisillä on oltava oikeus kokoontua rauhanomaisesti ilman, että heidän täytyy pelätä pidätetyksi tuleamista.

Demla ry katsoo, että ehdotettuja rangaistussäännöksiä on arvioitava huolellisesti vasten molempia em. perusoikeussäännöksiä myös mielenosoitusoikeuden turvaamisen näkökulmasta. Sananvapaus ja kokoontumisvapaus muodostavat yhdessä mielenosoitusoikeuden ytimen. Mielenosoitusoikeus julkisena vaikutuskanavana on demokraattisen yhteiskunnan kulmakiviä. Sen tehtävänä on turvata oikeudellisesti yhteiskunnan jäsenten julkista autonomiaa ja osaltaan asettaa rajoja julkisen vallan toiminnalle. Esimerkiksi oikeuskirjallisuudessa on todettu, että perusoikeuksista kokoontumisvapaus ja sananvapaus vaikuttavat mielenosoitusoikeuden kontekstissa yhdessä samaan suuntaan, joka on kokoontumisen viranomaissääntelyn minimoiminen ja kokouksiin kohdistetun viranomaissuojan maksimoiminen (Husa Jaakko ja Jyränki Antero: Valtiosääntöoikeus. Helsingin kamari Oy, 2012). Nyt käsillä olevalla esityksen 3 b § 2 momentin ("oikeudettomasti muulla tavalla vakavasti haittaa poliisi- tai hälytystoimintaa") avoin muotoilu mahdollistaa mielenosoitusoikeuden rajoittamiskynnyksen madaltumisen. Kyseinen säännös vetää siis vastakkaiseen suuntaan suhteessa kokoontumis- ja sanavapauteen mielenosoitusoikeuden kontekstissa.

2.4. Rangaistusasteikosta

Demla ry kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetun RL 16:3 a §:n rangaistusasteikko olisi lain sallima minimivankeusrangaistus, 14 vuorokautta vankeutta ja maksimirangaistus neljä vuotta vankeutta. Hallituksen esitysluonnoksessa (s. 29) ratkaisua on perusteltu sillä, että säännöksen kattama moitittavan menettelyn ala on laaja ja kattaa varsin erilaisia tekoja, joista osa kohdistuu pelkästään omaisuuteen. Luonnoksessa on toisaalta todettu, että tilanteissa, jossa ehdotetut rangaistussäännökset tulevat kysymykseen, viranomaistoiminnan kohteet saattavat olla tokkuraisia tai heidän henkinen suorituskykynsä voi olla tavallista heikompi, minkä vuoksi valmistelussa on pohdittu myös sakkorangaistuksen mahdollisuutta rangaistusasteikon alarajalle. Valmistelussa on kuitenkin päädytty siihen, että rangaistusasteikkona olisi vankeutta enintään neljä vuotta. Tämä ratkaisu voi hallituksen esitysluonnoksen mukaan merkitä sitä, että kohtuulliseen rangaistukseen pääsemiseksi saatetaan hyödyntää rikoslain 6 luvun 8 §:n säännöksiä lievempään rangaistuslajiin tuomitsemisesta. Osassa tapauksia voi olla mahdollista soveltaa ehdotettua vähemmän vakavia tekoja koskevaa rangaistussäännöstä poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamisesta (s. 29).

Demla ry pitää torjuttavana sitä, että lainsäätäjä säätäisi sen omankin näkemyksen mukaan joltain osin kohtuuttoman ankaria rangaistuksia luottaen siihen, että tuomioistuimet mahdollisesti

alittaisivat säädetyn rangaistusasteikon. Tältä osin olisi ollut perusteltua arvioida vaihtoehtoisena toteuttamistapana sitä, että puhtaasti omaisuuteen kohdistuneella haitanteolla aiheutettu poliisi- tai hälytystoiminnan estyminen tai olennainen vaikeuttaminen sisällytetään vain rangaistukseltaan lievemmän RL 16:3 b §:n rangaistusalaan tai erotetaan kokonaan omaksi säännökseksi. Tällaisenaan ehdotetun rangaistussäännöksen soveltamisalan ja rangaistusasteikon laajuus yhdessä vaikeuttavat yksilön mahdollisuuksia arvioida ennakolta toiminnastaan aiheutuvaa rikosoikeudellista seuraamusta. Lainkäytön ennakoimattomuus ei ole toivottava tila myöskään viranomaisille, tuomioistuimille tai asianomistajille.

3. Lopuksi

Sinänsä kannatettavasta tavoitteesta suojata paremmin ensihoidon henkilökuntaa väkivalta- ja uhkatilanteissa huolimatta Demla ry ei pidä nyt ehdotettua lakia sen tavoitteita parhaiten edistävänä keinona, kun otetaan huomioon tarve turvata rikosoikeusjärjestelmän koherenssi sekä perus- ja ihmisoikeudet.

Hallituksen esitysluonnoksessa on arvioitu (s. 33) vaihtoehtona ehdotetuille rikoslain muutoksille myös sitä, että ensihoitotehtävää hoitavan henkilön vastustamisesta säädettäisiin uusi rangaistussäännös, jonka rangaistusasteikko vastaisi virkamiehen väkivaltaista vastustamista koskevaa rangaistusasteikkoa. Esitysluonnoksen mukaan: ” Rikoslain 16 luvun erityinen suoja on kuitenkin sidottu julkisen vallan käyttöä sisältäviin tehtäviin. Koska ensihoitotehtävää hoitavan henkilön vastustamisen kohteena ei useinkaan ole julkisen vallan käyttöä sisältävä tehtävä, tarkoittaisi edellä mainittu vaihtoehto sitä, että ensihoitotehtävää hoitavan henkilön rikosoikeudellinen suoja olisi laajempi kuin esimerkiksi hälytystehtäviä niin ikään hoitavalla poliisilla siltä osin, kun kysymys ei ole julkisen vallan käyttöä sisältävän virkatehtävän vastustamisesta. Tällaista vaihtoehtoa ei voida pitää perusteltuna ja suhteellisuusperiaatetta vastaavana”.

Ottaen huomioon, että ehdotetut rangaistussäännökset RL16:3 a ja 3 b antavat hallituksen esitysluonnoksen perusteella erilaista suojaa poliisiorganisaation sisällä suoritettaviin toimintoihin riippuen siitä, katsotaanko ne osaksi operatiivista toimintaa, sekä se, että ehdotetut rangaistussäännökset suojasivat poliisin henkilöstöä, mutta eivät Tullin, Rajavartiolaitoksen tai Puolustusvoimien virkahenkilöstöä niiden suorittaessa lainmukaisen toimivaltansa puitteissa rikosten estämiseen, paljastamiseen, selvittämiseen ja syyteharkintaan saattamiseen liittyviä tehtäviä, vaikuttaa edellä lainattu esitysluonnoksen viittaus suhteellisuusperiaatteeseen jokseenkin tarkoitushakuiselta.

Demla ry pitää kannatettavimpana vaihtoehtona säätää ensihoitotehtävää hoitavan henkilön vastustamisesta uusi rangaistussäännös, jonka rangaistusasteikko vastaisi virkamiehen väkivaltaista vastustamista koskevaa rangaistusasteikkoa. Tässä yhteydessä olisi syytä selvittää, rajautuuko hoitohenkilökunnan rikosoikeudellinen suojan tarve yksinomaan ensihoitoon, vai onko syytä arvioida esimerkiksi sairaalahenkilökunnan tai kotihoidon työntekijöiden rikosoikeudellisen suojan tarvetta. Lopuksi on kuitenkin syytä toistaa se seikka, ettei olemassa olevassa lainsäädännössä ole havaittavissa merkittävää sääntelyaukkoa koskien

poliisi- ja hälytystoiminnan vaikeuttamista tai estämistä, eikä Demla ry siis kannata nyt ehdotettujen rangaistussäännösten voimaan saattamista.

Demla ry